

KAZAKİSTAN



KAZAKİSTAN Tarım Sektörü Ülke Yatırımcı Rehberi

2024



Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	1
GENEL BİLGİLER	2
EKONOMİK GÖSTERGELER	3
LOJİSTİK	3
HUKUKİ ALTYAPI	4
DİĞER ÜLKELER İLE TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARINI.....	5
BAŞLICA ULUSLARARASI ÜYELİKLER.....	5
KAZAKİSTAN PAZARINA ERİŞİM DURUMU	6
TARIM SEKTÖRÜ	7
İKLİM	9
TOPRAK ÖZELLİKLERİ	10
KAZAKİSTAN'DA ARAZİ KULLANIMI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BİTKİSEL ÜRETİM	11
EKİM ALANLARI.....	11
VERİM	13
ÜRETİM MİKTARI	15
HAYVANSAL ÜRETİM	18
ÜRETİM (TON).....	18
HAYVAN VARLIĞI	19
ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ	20
DIŞ TİCARET	21
DIŞ TİCARET ORTAKLARI	21
KAZAKİSTAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ	22
TARIMSAL İHRACATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER	22
KAZAKİSTAN'IN İTHAL ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN	23
TARIMSAL İTHALATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER.....	23
ORMAN ÜRÜNLERİ İTHALATI.....	24
ORMAN ÜRÜNLERİ İHRACATI	24
TÜRKİYE-KAZAKİSTAN TİCARETİ	25
TÜRKİYE'NİN KAZAKİSTAN'A İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ	25
TÜRKİYE'NİN KAZAKİSTAN'DAN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER	26
TÜRKİYE'DEN KAZAKİSTAN'A İHRAÇ POTANSİYELİ YÜKSEK ÜRÜNLER	27
YATIRIM ORTAMI	28
DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ.....	28
VERGİLENDİRME.....	31
SONSÖZ VE İLETİŞİM	34

KISALTMALAR

AEU	: Eurasian Economic Union	Avrasya Ekonomik Birliği
HDI	: Human Development Index	İnsani Kalkınım Endeksi
IDB	: Islamic Development Bank	İslami Kalkınma Bankası
IFC	: International Finance Corporation	Uluslararası Finans Kurumu
ILO	: International Labor Organization	Uluslararası İşgücü Örgütü
IMF	: International Monetary Fund	Uluslararası Para Fonu
Interpol	: International Criminal Police Organization	Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
PCA	: The Permanent Court of Arbitration	Daimî Tahkim Mahkemesi (BM)
UN	: United Nations	Birleşmiş Milletler
WB / DB	: World Bank	Dünya Bankası
WTO / DTÖ	: World Trade Organization	Dünya Ticaret Örgütü



GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	Kazakistan Cumhuriyeti
Nüfus bilgisi ve istihdam verileri	20.095.963 (2024)(12.513.014 Şehirde, 7.582.949 Kırsalda yaşamaktadır) İşgücü: Tarım %11,1 Sanayi %12,3, Ticaret %16,8, Eğitim %13,1 Hizmet %47,7
Dil (Resmi diller)	Kazakça (Devlet dili), Rusça (resmi, günlük iş hayatında kullanılmakta)
Yüzölçümü	2.724.900 km ² / Ekilebilir alan %26
Başkenti	Astana
Başlıca Şehirleri	Astana, Almatı, Çimkent
Eyaletler	Akmola, Aktöbe, Almatı, Atıray, Batı Kazakistan, Doğu Kazakistan, Güney Kazakistan, Jambıl, Karagandı, Kızılorda, Kostanay, Kuzey Kazakistan
Yönetim Şekli	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Kasım Jomart TOKAYEV
Siyasi ve İdari Yapısı	Yasama organı parlamento ve senatodur. Kırk yedi üyeli senatonun otuz iki üyesi altı yıllığına seçilmektedir. Geri kalan on beş üye ise Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Parlamento ise yedi üyeden oluşmakta, doksan sekizi seçilmektedir. Geri kalan dokuz koltuk ise ülkedeki etnik azınlıkları temsil eden Kazakistan Halkları Asamblesine ayrılmıştır.
Coğrafi Konumu	-Orta Asya'da Çin'in kuzeybatısında, Ural Nehri'nin batısında yer almaktadır. -Ülkenin sınır komşuları Çin (1 533 km), Kırgızistan (1 051 km), Rusya (6 846 km), Türkmenistan (379 km) ve Özbekistan (2 203 km)'dir. -Kazakistan'ın Aral Gölü'ne 1 070 km'lik ve Hazar Denizi'ne 1 894 km'lik sınırı da bulunmaktadır.

Kaynak: (Anonim a, 2022)



EKONOMİK GÖSTERGELER

GSYİH (Cari fiyatlar)	260,51 milyar \$ (Ticaret Bakanlığı 2023)
Ülkenin ekonomik büyüme hızı	%5,1 (Ticaret Bakanlığı 2023)
Kişi başına düşen milli geliri	13.117 \$ (Ticaret Bakanlığı 2023)
Tüketici fiyat enflasyonu	%14,6 (Ticaret Bakanlığı 2023)
İhracat/ ithalat	İhracat: 84 Milyar \$/ İthalat: 50 Milyar \$ (Ticaret Bakanlığı 2023)
İşsizlik oranı	%4,8 (Ticaret Bakanlığı 2023)
İşgücünün sektörel dağılımı (%)	Tarım %11,1 Sanayi %12,3, Ticaret %16,8, Eğitim %13,1 Hizmet %47,7 (Tahmini)
İnsani gelişmişlik endeksi (HDI)	0,825 (HDI değeri) / 51. Sırada (192 ülke arasında) (HDI-UNDP/ Türkiye 54. Sırada)
Dünya Bankası iş yapma kolaylığı endeksi	25. sırada (190 ülke arasında) (2020 WB)
Ekonomik serbestlik endeksi	55. Sırada (165 ülke arasında) (Türkiye 114. Sırada) (2019, Fraser Institute)
Küresel rekabetçilik açısından durumu	55. Sırada (141 ülke arasında) (Türkiye 61. Sırada) (WEF, 2019)
GSYH'nin sektörel dağılımı	Tarım %4,7; Sanayi %34,1; Hizmetler %61,2
Asgari ücret/ tarımsal asgari ücret	134 \$/435\$
Doğal kaynakları	Petrol, doğal gaz, kömür, demir cevheri, manganez, krom cevheri, nikel, kobalt, bakır, molibden, kurşun, çinko, boksit, altın, uranyum yatakları
Başlıca tarımsal üretim	Buğday, arpa, patates, sebze, kavun, ayçiçeği ve hayvancılık

LOJİSTİK

Havalimanı sayısı ve ihracat ithalat gümrük kapısı sayısı	24 Havalimanı (5'i Uluslararası)
Denizle olan bağlantısı (kıyısı var/yok)	Yok
Liman bağlantısı (Liman var/yok),	Var/Aktau(Hazar Denizi)

Kaynak: (Anonim a, 2022)



HUKUKİ ALTYAPI

Tarımsal İşbirliği Anlaşmaları

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi/Yeri	RG Tarih/No
Kazakistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Arasında Tarımsal İşbirliği Mutabakat Zaptı	13.09.2018/ Ankara	İç onay sürecinde
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bitki Koruma ve Bitki Karantinası Alanında İş Birliği Anlaşması	10.05.2022/ Ankara	Yürürlükte
Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü ile Kazakistan Cumhuriyeti Ekoloji, Jeoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı Ormancılık ve Yaban Hayatı Komitesi Arasında Ormancılık Alanında Mutabakat Zaptı	10.05.2022/ Ankara	Yürürlükte
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Veteriner Hizmetleri Politikaları ve Gıda Güvenilirliği Alanında İşbirliği Anlaşması	12.10.2022/ Astana	İç onay sürecinde
Kazakistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü ile Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü (Bügem) Arasında (Tohumculuk alanında) İşbirliği Mutabakat Zaptı	10.11.2022/ Çimkent	Yürürlükte

Kaynak: (TOB, 2022), (T.C. Resmi Gazete, 2022)



DİĞER ÜLKELER İLE TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARI

Ülke Adı	İmza Tarihi	Yürürlük Tarihi
Ukrayna	17.09.1994	19.10.1998
Kırgızistan	22.06.1995	11.11.1995
Gürcistan	11.11.1997	16.07.1999
Ermenistan	02.09.1999	25.12.2001
Ortak Ekonomik Alan (Gümrük Birliği)	19.09.2003	20.05.2004
Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)	18.10.2011	20.08.2012
Avrasya Ekonomik Birliği (AEB)-Vietnam	29.05.2015	05.10.2016
Avrasya Ekonomik Birliği (AEB)-İran	17.05.2018	27.10.2019
Avrasya Ekonomik Birliği (AEB)-Sırbistan	25.10.2019	10.07.2021

Kaynak (DTÖ, 2022)

BAŞLICA ULUSLARARASI ÜYELİKLER

İkili, bölgesel, çoklu ve çok taraflı ticari ilişkiler

Dünya Ticaret Örgütü (30 Ekim 2015)

Gümrük Birliği (Rusya-Belarus-Kazakistan, Temmuz 2010)

Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) (Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya) (1 Ocak 2015)

Üyesi olduğu başlıca uluslararası kuruluşlar

Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Şanghay İşbirliği Örgütü, Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrasya Ekonomik Birliği, Ortak Güvenlik Anlaşması Örgütü, Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi, Dünya Ticaret Örgütü

Kaynak: (Anonim a, 2022)



KAZAKİSTAN PAZARINA ERİŞİM DURUMU

Kazakistan 2010 yılı temmuz ayında Rusya ve Belarus arasındaki Gümrük Birliğine ve daha sonra 01 Ocak 2015 tarihinden itibaren Avrasya Ekonomik Birliğine dâhil olmuştur. Avrasya Ekonomik Birliğinde yer almayan ülkeler ile uluslararası ticaret, Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Kanunu çerçevesinde uygulanmaktadır.

Avrasya Ekonomik Birliği Antlaşması, Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Kanunu, uluslararası anlaşmalar ve diğer bazı iç hukuk kuralları ile düzenlenmiştir. Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Kanunu, malların Avrasya Ekonomik Birliği'nin (Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya) gümrük hattı boyunca hareketine ilişkin ilişkileri düzenleyen mevzuattır.

Kanun, 1 Ocak 2018'de yürürlüğe giren ve Gümrük Birliği Gümrük Kanunu'nun yerini alan Avrasya Ekonomi Birliği Gümrük Kanunu Sözleşmesinin bir ekidir. Söz konusu Kanun, gümrük işlemlerinde otomasyonu gerçekleştirmeyi, söz konusu işlemleri hızlandırmayı ve basitleştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çerçevede;

- Gümrük Birliği çerçevesinde, sınırlardaki eşya kontrollerine ilişkin fonksiyonlar K.C. Maliye Bakanlığı Devlet Gelirleri Komitesine bağlı birim olan Gümrük İdarelerinde bulunmaktadır.
- Kazakistan'da 2019 yılında elektronik gümrük beyannamesi sistemi uygulamaya konulmuştur.
- Birlik üyesi ülkeler arasında ihracat-ithalat kontrol edilmemekte, sadece gümrük formu düzenlemek yeterli olmaktadır.
- Kazakistan'da uluslararası emtia hareketlerini hızlandırmak için gümrük geçiş noktalarında "tek pencere" ve "tek durak" sistemi uygulamaya konulmuştur.
- Şu anda Kazakistan'ın Çin Halk Cumhuriyeti kara sınırında 5 tanesi elektronik sistemlerle donatılmış olmak üzere toplamda 68 kara sınır giriş/çıkış noktası mevcuttur.
- Elektronik sistemlerle donatılmış geçiş noktalarında tarama, radyoaktif denetim gibi işlemler yapılmakta ve taşıma araçlarına elektronik mühür uygulanmaktadır. Böylece ilgili aracın güzergahı ya da hareketleri çevrimiçi olarak izlenebilmektedir.
- Fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin Kanun yürürlüğe girmiştir.
- Kazak firmaları ile ticaret işlemlerinde peşin ödeme ya da akreditifin tercih edilmesi gerekmektedir. Kazak iş insanları da genellikle peşin ödeme yöntemini kullanmayı tercih etmektedir.
- Bankalar arası para transferlerinde gerçek kişiler ve şahıs şirketleri için sınırlamalar bulunmakla birlikte, şirketler için herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Para transferlerinde sözleşme şartı ve fatura aranmaktadır.

İthalatta KDV %12 olarak hesaplanmaktadır. İthalatta KDV matrahına, ithal edilen eşyanın gümrük kıymeti, özel tüketim vergisi, gümrük vergileri ve diğer gümrük harçları ilave edilmektedir. Kazakistan vergi kanununa göre, Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Ekonomi Bakanlığının belirlediği malların ithalatında, ithalat KDV'si mahsup yöntemine göre hesaplanmaktadır. Onaylı ürünler listesi 250'den fazla pozisyondan oluşmaktadır (Anonim a, 2022).



TARIM SEKTÖRÜ

Tarım sektörü Kazakistan'ın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bir zamanlar Sovyetler Birliği'nin ekmek sepeti olarak kabul edilen Kazakistan, Sovyet dönemindeki tarımsal ve çevresel yanlış yönetimin etkilerinden halen muzdariptir. Kazakistanlıların üçte birinden fazlasının geçimi, doğrudan veya dolaylı olarak ülkenin gıda, yem, yakıt ve tıbbi bitkiler için geniş mera alanlarına bağlıdır. Hayvancılık sektöründe üretim şekli ülkenin göçebe geleneğini yansıtmaktadır. Tarım arazilerinin yaklaşık yüzde 75'i hayvanların otlatılması için kullanılmaktadır (yaklaşık 180 milyon ha). Sektörde koyunculuk hâkim iken sığır, domuz, at ve deve yetiştiriciliği önemli gıda ve gelir kaynaklarıdır.

Kişi başına düşen ekilebilir arazi bakımından dünya sıralamasında ikinci sırada yer alan Kazakistan, 70'den fazla ülkeye ihracat yapan dünyanın en büyük 10 tahıl ihracatçısından birisidir. Kazakistan topraklarının yaklaşık %74'ü tarıma uygundur. Kazakistan, tarımın nüfusun büyük bir kısmı için geçim kaynağı olduğu bir ülkedir. Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Ekonomi Bakanlığı İstatistik Komitesi'ne göre, istihdam edilen toplam 9,5 milyon kişiden 1.1 milyonu tarım sektöründe çalışmaktadır. Nüfusun %37,7'si kırsal alanlarda yaşamaktadır. Öte yandan, Kazak tarımı, toplam GSYİH'nın %10'undan daha azını sağlamakta ve Kazakistan ekonomisinin küçük ölçekli bir sektörünü oluşturmaktadır.

Ülkenin tahıl yetiştirilen bölgelerinde, ağırlıklı olarak güçlü ve sert, glüten içeriği yüksek buğday çeşitleri yetiştirilmektedir. Söz konusu buğday dünya pazarında büyük talep gören tarımsal ürünlerden birisidir. Tahıl ekimi genel olarak 18 milyon hektarlık bir alanı kaplar ve bunun 12 milyon hektarı buğdaya tahsis edilmektedir.

Kazakistan'da pirinç, karabuğday, kolza tohumu, soya fasulyesi, yulaf, pamuk, şeker pancarı ve birçok sebze ve meyve de yetiştirilmektedir. Bununla birlikte, ithal gıda ürünlerine yönelik artan talep, Kazakistan'ı 2004 yılından bu yana net bir tarım ürünleri ithalatçısı haline getirmiştir. Ülkenin başlıca mahsullerinden buğday ihracatı önemli bir döviz kaynağıdır. Kazakistan, 70'den fazla ülkeye ihracat yapan dünyanın en büyük 10 tahıl ihracatçısı arasında yer almaktadır. Uluslararası Tahıl Konseyi, Kazakistan'da 2020-2021 için buğday ve arpa üretimlerinin sırasıyla 12,9 ve 4 milyon ton olacağını tahmin etmektedir.

Kazakistan'da geleneksel tarım dalı hayvancılıktır. Hayvancılık faaliyetleri nüfusa gıda ve hafif sanayiye ise hammadde sağlamaktadır. Kazakistan'da ortalama olarak yılda 750 bin tona kadar et, 4,5 milyon tondan fazla süt, yaklaşık 2,5 milyar yumurta, 30 bin ton yün üretilmektedir. Kazakistan'ın kuzey bölgelerinde süt sığirciliği; güney bölgelerinde sığır yetiştiriciliği, koyun yetiştiriciliği, at yetiştiriciliği ve deve yetiştiriciliği; batı ve doğu bölgelerinde sığır yetiştiriciliği ve at yetiştiriciliği yaygındır. Kümes hayvanı yetiştiriciliği neredeyse ülkenin tüm bölgelerinde mevcuttur. Çöl ve yarı çöl bölgeleri için, başlıca tarımsal üretim türleri koyun yetiştiriciliği, at yetiştiriciliği ve deve yetiştiriciliğidir. Koyun yetiştiriciliği esas olarak dört yönde gelişmektedir. Bunlar sırasıyla ince yapağı, yarı ince yapağı, et besleme ve smushkovy türleridir.



Kazakistan'ın tarımsal üretiminin toplam değeri 2019'da yaklaşık 12,7 milyar ABD doları olmuştur. Bu, büyükbaş hayvan üretimindeki yüzde 4'lük bir artış ve kuraklıktan etkilenen tahıl mahsulünde yüzde 1,7'lik bir düşüş nedeniyle 2018'e göre yaklaşık olarak yüzde 1'lik bir artış meydana gelmiştir.

Kazakistan Tarım Bakanlığı'na göre, Eylül 2019 itibariyle, ekilen toplam alan, 15,4 milyon hektarı tahıl ürünleri, 2,9 milyon hektarı yağlı tohumlar, 3,3 milyon hektarı yem bitkileri, 452,400 hektarı sebze, kavun ve patates olmak üzere toplam 22,2 milyon hektara ve 157.700 hektar endüstriyel bitki (şeker pancarı, pamuk, tütün) ulaşmıştır.

Kazakistan'da şu anda kullanılan makinelerin yaklaşık yüzde 90'ı ekonomik ömrünü tamamlamıştır. 10 yılı aşkın süredir kullanımda olan traktörler tüm filonun %94'ünü, benzer durumdaki biçerdöverlerin ise %77'sini oluşturmaktadır. Kazakistan'da tarım ekipmanı ithalatı maliyetin %25'i oranında sübvansede edilmekte, aynı zamanda yüzde 10 faiz oranıyla finansal kiralama sağlanmaktadır. Son 5 yılda makine yenileme oranı %3-4,9 arasında değişmekle birlikte bu oranın yıllık %6-8'e ulaşması gerekmektedir.

2019 yılında Kazakistan tarım makine ve ekipmanları sektörünün yaklaşık 500 milyon ABD doları olduğu tahmin ediliyor ve bunun 300 milyon ABD doları ithal ediliyor. Rusya, %40 pazar payı ile tarım makine ve ekipmanlarında pazar lideridir. Almanya, Kanada, Hollanda, Beyaz Rusya, Türkiye ve Çin diğer büyük tedarikçilerdir.

Tarım makine ve ekipmanlarının yerel üretimi küçük ama Kazakistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmesi nedeniyle büyümektedir. Son yıllarda Kazakistan, Rusya, Ukrayna ve Beyaz Rusya'dan pazar için ekipman üreten firmalarla birkaç montaj projesi başlatmıştır. Rusya ve Beyaz Rusya'da üretilen traktörler ve biçerdöverler, lastik ve tekerleklerin takılı olduğu ve "Made in Kazakistan" etiketinin yapıştırıldığı Kazakistan'a trenle taşınmaktadır. Bu "Kazakistan Malı" ayrımı, yerel üreticilerin gümrük ve vergilerden kaçınmasına ve yerel üreticilerin özel sübvansiyonlar almasına olanak tanımaktadır. İthal tarım ekipmanları, %40'a yaklaşan vergi ve harçlarla karşı karşıya kalmakta ve bu da batılı firmaların yerel olarak monte edilmiş ekipmanlarla rekabet etmesini zorlaştırmaktadır.

Kazakistan hükümeti tarafından 2020'de ithal edilen ağır tarım ekipmanlarına uygulanan yeni bir geri dönüşüm vergisi, batı yapımı ekipman satın almakla ilgilenen çiftçilerin maliyetlerini artırmaktadır.

Hayvancılık verimliliğini artırmak ve ülkenin ihracat potansiyelini güçlendirmek için 2018'de Kazakistan, sığır ve süt sığırcılığı endüstrilerinin gelişimi için yeni programlar benimsemiştir. Program, Çin, İran, Suudi Arabistan ve Vietnam'a ihracat yapmak amacıyla kuzu ve dana eti üretimini on yıl içinde ikiye katlayacak şekilde tasarlanmıştır. Kümes Hayvanları Çiftçileri Birliği, 2017 yılında Kazakistan Tarım Bakanlığı ile ortaklaşa, 2018-2027 yılları için Kazakistan'da Kümes Hayvancılığının Geliştirilmesi için Sektörel Programı geliştirmiştir.

COVID-19 pandemisinin getirdiği ekonomik gerileme göz önüne alındığında, Kazakistan'da kısa vadede hayvancılığın gelişmesi için koşullar yaratmak için ek önlemler alınması planlanmaktadır. Üç modern et işleme tesisi ve sekiz büyük kümes hayvanı fabrikası faaliyete geçirilecek, ayrıca 25 endüstriyel ve 30 aileye ait süt çiftliği inşası planlanmaktadır. Et işleme sektöründe toplam 45 bin ton kapasiteli üretim tesisleri devreye alınacaktır.



Balık yetiştiriciliği de Kazakistan'da dinamik bir şekilde gelişmektedir. Son 7 yılda, yetiştirilen balık hacmi 9 kat artarak 800 tondan 7 bin tonun üzerine çıkmıştır. Ülkede yaklaşık 180 balık çeşitliği bulunmaktadır.

Kaynak: (Anonim a, 2022), (Anonim b, 2022)

İKLİM

Ülkede tam anlamıyla karasal iklim hâkimdir. Bu nedenle çok soğuk kışlar ve çok sıcak yazlar yaşanmaktadır. Kuraklık süresi ve sıcaklık farkları büyüktür. Yazın ortalama hava sıcaklığı kuzey bölgelerinde 20°C, güney bölgelerinde ise 30°C'dir. Kışın ortalama hava sıcaklığı ise kuzey bölgelerinde -20 ila -22°C, güney bölgelerinde -4 ila -8°C'dir. Nur Sultan'daki ortalama sıcaklıklar kışın -18°C, yazın 20°C'dir. Almatı'daki ortalama sıcaklıklar ise kışın -8°C, yazın 22°C olmaktadır. Yıllık metrekareye düşen yağış miktarı ortalama 250-350 mm³ 'tür.

Kazakistan'da tabii bitki örtüsü kuzeyden güneye gittikçe farklılaşmaktadır. Kuzeydeki küçük orman ve ağaçlıklarla kaplı bozkır sahası güneye inildikçe çöle dönüşmektedir. İrmak boyları ağaçlık ve çalılıktır. Kumluk alanlarda saksavul ağaçları ve çalı türünden ılıgınlar bulunmaktadır. Altay ve Tanrı Dağları ise çam ağaçları ile kaplıdır. Ülkenin en yüksek noktası 6 994 metre yükseklikle Tanrı Dağları'ndaki (Tien Şan) Han Tengri zirvesidir. En alçak yeri ise -132 metreyle Batı Kazakistan'daki Karakiya Çukuru'dur. Kazakistan'ın %7'sini ormanlar, %4'ünü dağlar, %26'sını ekilebilir alanlar, %23'ünü bozkır ve %40'ını çöl görünümlü topraklar oluşturmaktadır.

Kazakistan'ın kalkınma yolu iklim değişikliğine karşı savunmasızdır. 2021 yılı Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan aşırı sıcaklıklar, Kazakistan'ın en önemli tarımsal ihracatı olan buğday üretimini olumsuz etkileyen bir kuraklığa neden olmuştur. Kazakistan sel, çamur kayması ve kuraklık gibi doğal tehlikeleri şiddetlendiren iklim değişikliğine karşı savunmasızdır. Ülke, 2020 ND-GAIN Kırılganlık Endeksi (University of Notre Dame, Global Adaptation Initiative)'nde 181 ülke arasında 46. sırada yer almaktadır. Glasgow'daki 26. Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Taraflar Konferansı'nda (COP) Kazakistan, artan sıcaklıkları frenlemeye yönelik küresel çabanın bir parçası olarak 2060 yılına kadar karbon nötrlüğüne ulaşma taahhüdünü yinelemiştir. Kazakistan'ın fosil yakıta bağımlı ekonomisi, uluslararası ve yerel yeşil geçiş gündeminin baskısı ile karşı karşıya kalacaktır. Bu nedenle, Kazakistan'ın uyum sağlamasına, iklim şoklarını hafifletmesine ve sosyal etkinin en aza indirilmesi ve ekonomik çeşitliliğin desteklenmesi de dâhil olmak üzere düşük karbon ekonomisine

Kaynak: (Dünya Bankası, 2022)



TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Kazakistan'ın toprak türleri oldukça çeşitlidir. İklimin çeşitliliği ve yükseltiye bağlı olarak toprak türleri de değişmektedir. Kuzeydeki bölgelerde çernozyom toprakları (%7), güneyde kestane rengi topraklar (%26) ve alkali topraklar (%35), kuzeydoğudaki steplerde ise kestane renkli topraklar bulunur. Humus miktarının %6 ile %8 arasında değiştiği çernozyom toprakları daha verimlidir. Kestane renkli topraklarda ise humus miktarı %3,5-%4,5 oranında değişmektedir. Kazakistan'ın toprakları yaklaşık %60 oranında erozyona uğramıştır. Petrol faaliyetleri, nükleer denemeler ve aşırı gübre kullanımı toprak kirliliğine neden olmuştur. Bazı bölgelerde tuzlanma ve çoraklaşma gibi sorunlar ciddi boyutlara ulaşmıştır.

Ülkede tam anlamıyla karasal iklim hakimdir. Bu nedenle çok soğuk kışlar ve çok sıcak yazlar yaşanmaktadır. Kuraklık süresi ve sıcaklık farkları büyüktür. Yazın ortalama hava sıcaklığı kuzey bölgelerinde 20°C, güney bölgelerinde ise 30°C'dir. Kışın ortalama hava sıcaklığı ise kuzey bölgelerinde -20 ila -22°C, güney bölgelerinde -4 ila -8°C'dir. Nur Sultan'daki ortalama sıcaklıklar kışın -18°C, yazın 20°C'dir. Almatı'daki ortalama sıcaklıklar ise kışın -8°C, yazın 22°C olmaktadır. Yıllık metrekareye düşen yağış miktarı ortalama 250-350 mm³ 'tür.

Kazakistan'da tabii bitki örtüsü kuzeyden güneye gittikçe farklılaşmaktadır. Kuzeydeki küçük orman ve ağaçlıklarla kaplı bozkır sahası güneye inildikçe çöle dönüşmektedir. İrmak boyları ağaçlık ve çalılıktır. Kumluk alanlarda saksavul ağaçları ve çalı türünden ılgınlar bulunmaktadır. Altay ve Tanrı Dağları ise çam ağaçları ile kaplıdır. Ülkenin en yüksek noktası 6 994 metre yükseklikle Tanrı Dağları'ndaki (Tien Şan) Han Tengri zirvesidir. En alçak yeri ise -132 metreyle Batı Kazakistan'daki Karakiya Çukuru'dur. Kazakistan'ın %7'sini ormanlar, %4'ünü dağlar, %26'sını ekilebilir alanlar, %23'ünü bozkır ve %40'ını çöl görünümlü topraklar oluşturmaktadır (Timor, Bayramlı, & Kapan, 2018).

Üretim Alanlarındaki % Değişim (2015-2020)

Buğday	Arpa	Pamuk	Pirinç	Sebze-Meyve (Taze)
4,2	34	26,8	3,5	0,04

Daha sık görülen kuraklık, sel, çamur ve azalan su miktarı, Kazakistan'ın hem mahsul hem de hayvancılıkta tarımsal verimliliğine zarar vermesi beklenmektedir. Kazakistan'ın küresel ortalamadan daha hızlı ve çoğu Asya ülkesinden daha hızlı ortalama ısınmayla karşı karşıya kalması ve daha sık doğal afetler ve daha yüksek yağış dalgalanması yaşanması ihtimali güçlüdür. Sonuç olarak, kırılganlık değerlendirmeleri buğday rekoltesinin zarar göreceğini ortaya koymaktadır. Ve buğday verimi 2030'a kadar biraz artabilse de, daha uzun vadede, ilkbahardaki mahsulün (esas olarak azalan toprak nemi ve daha yüksek sıcaklıklar nedeniyle) yüzde 27 ila 50 oranında düşeceği tahmin edilmektedir. Tahıl verimi kayıplarının gıda güvenliği üzerinde etkileri olabilecektir.



Kazakistan'ın tarım ürünleri yetiştiriciliğinde (esas olarak pamuk ve pirinç için) suyu oldukça yoğun kullanmaktadır. Adaptasyon düzeyi, önümüzdeki yıllarda tarımsal verimdeki kaybın kilit bir belirleyicisi olacaktır.

Kaynak: (Dünya Bankası, 2022)

BİTKİSEL ÜRETİM

EKİM ALANLARI

Ürün	2018 (ha.)	2019 (ha.)	2020 (ha.)	2021 (ha)	2022 (ha)
Buğday	11.354.380	11.296.643	12.057.071	12.719.434	12.889.831
Arpa	2.516.952	2.976.843	2.728.822	2.157.478	2.187.297
Keten tohumu	1.076.891	1.245.038	1.342.518	1.366.068	1.345.157
Ayçiçeği çekirdeği	849.583	815.288	749.903	939.766	1.090.492
Aspir tohumu	279.513	262.768	315.177	367.970	633.441
Fasulye (kuru)	424.507	210.804	181.098	182.533	278.181
Tahıllar; diğer	262.768	234.358	232.377	243.168	236.634
Patates	192.326	192.328	193.806	194.400	199.471
Yulaf	235.226	243.480	228.871	201.972	198.717
Mısır	150.062	156.280	162.812	188.703	189.271
Mercimek	294.574	101.937	61.265	72.116	143.287
Kolza tohumu	365.408	269.093	124.154	118.115	133.278
Soya fasulyesi	123.623	138.842	125.073	112.975	127.992
Pamuk; tohum	132.590	131.208	125.931	109.971	126.259
Karabuğday	95.753	67.538	55.076	87.095	121.112
Bezelye (kuru)	101.458	88.021	106.691	97.119	117.126
Çeltik	101.480	101.970	102.278	96.634	87.935
Yağlı tohumlar; diğer	22.633	31.872	83.298	77.288	70.039
Karpuz	53.555	55.782	50.299	53.695	50.769
Kavun, diğer (cantaloupes dahil)	42.004	45.747	51.258	56.284	49.383
Darı	43.420	50.906	50.504	38.158	38.822
Soğan (kuru)	28.773	32.799	34.952	37.162	37.307
Elma	34.680	35.171	35.713	35.996	35.727
Çavdar	21.529	21.153	23.904	43.875	34.827
Domates	30.317	30.500	30.208	31.144	30.326



Hardal tohumu	76.207	39.860	16.816	16.112	27.182
Salatalık ve kornişon	20.120	21.048	22.078	23.191	22.970
Havuç ve şalgam	20.379	20.955	21.508	21.265	21.411
Lahana ve diğer brassicalar	19.962	21.629	21.417	20.571	20.089
Sorgum	2.952	8.287	7.828	9.058	19.904
Sebzeler (taze)	14.243	15.163	14.454	14.620	14.746
Üzüm	14.402	14.587	14.545	12.626	12.865
Biber ve biber (yeşil)	10.217	9.595	9.776	9.990	12.777
Nohut	24.470	18.051	10.611	10.990	11.570
Şekerpancarı	16.526	14.961	14.428	12.058	10.155
Patlıcan	4.213	4.812	5.121	5.451	5.316
Kayısı	3.740	4.193	4.345	4.331	4.345
Pırasa, diğer soğanlı sebzeler	3.888	3.822	3.909	3.873	3.868
Sarımsak	2.260	2.311	2.287	2.358	2.692
Armut	1.908	1.887	2.055	1.997	2.001
Erik	1.724	1.847	1.812	1.748	1.913
Diğer orman meyveleri	1.724	1.731	1.730	1.730	1.731
Meyveler	1.587	1.593	1.626	1.602	1.607
Bakla	1.488	1.463	1.513	1.526	1.542
Diğer fasulyeler	1.207	1.181	1.198	1.196	1.192
Çilekler	798	847	871	877	1.058
Ceviz (kabuklu)	996	928	906	896	927
Şeftali ve nektarin	680	972	837	812	813
Kiraz	646	690	676	696	484
Bezelye (yeşil)	421	396	405	407	403
Fındık (başka yerde belirtilmeyen)	400	396	399	399	398
Tütün, işlenmemiş	506	349	355	334	335
Biber ve biber (kuru)	199	203	203	202	203
Soğan (yeşil)	196	202	199	199	200
Ayva	126	124	123	124	124
Hindiba kökleri	97	97	98	97	97
Badem (kabuklu)	94	96	96	95	96



Karnabahar ve brokoli	74	80	75	76	76
Meyve, narenciye	54	53	53	54	53
Enginar	40	40	42	41	41
Vişne	36	35	35	35	35
Mısır; yeşil	34	33	33	34	34
Yer fıstığı	22	26	22	23	23

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)

VERİM

Ürün	2018 (kg/ha.)	2019 (kg/ha.)	2020 (kg/ha.)	2021 (kg/ha.)	2022 (kg/ha.)
Şekerpancarı	30.530	32.452	32.319	27.548	30.099
Soğan (kuru)	28.274	27.934	28.425	28.513	29.861
Hindiba kökleri	29.436	29.503	29.757	29.748	29.739
Havuç ve şalgam	27.796	28.836	29.937	29.370	29.022
Lahana ve diğer brassicalar	27.356	26.872	26.435	27.079	27.286
Karpuz	23.315	24.040	25.044	25.766	26.510
Domates	25.248	25.918	26.111	26.267	26.423
Biber ve biber (yeşil)	22.123	22.294	23.276	23.710	25.096
Mısır (yeşil)	26.711	25.374	25.959	25.716	25.090
Salatalık ve kornişon	22.868	23.502	24.358	25.102	24.760
Kavun, diğer (cantaloupes dahil)	21.280	22.759	22.736	24.788	24.592
Pırasa, diğer soğanlı sebzeler	24.370	24.284	24.321	24.325	24.310
Diğer Sebzeler (taze)	25.180	23.137	24.291	24.181	23.859
Patlıcan	22.604	22.459	24.421	23.557	23.550
Sarımsak	19.857	21.255	21.522	22.125	22.990
Bakla	24.148	23.699	23.141	23.075	22.672
Karnabahar ve brokoli	22.035	19.652	21.385	21.111	20.775
Patates	19.795	20.341	20.674	20.739	20.457
Soğan, arpacık (yeşil)	18.440	17.551	17.851	17.943	17.780
Meyve, narenciye	15.624	15.549	15.629	15.601	15.593
Enginar	16.440	15.565	15.173	15.721	15.483
Armut	7.147	7.348	6.982	8.213	7.972



Diğer orman meyveleri	8.005	7.888	7.891	7.890	7.889
Çilek	7.972	8.033	7.861	7.954	7.660
Elma	6.415	6.157	7.256	7.301	7.499
Diğer Meyveler (taze)	7.306	7.249	7.156	7.236	7.213
Üzüm	6.148	6.198	6.536	6.894	6.431
Mısır	5.745	5.733	5.885	5.986	5.801
Vişne	5.609	5.683	5.709	5.667	5.686
Ayvalar	5.518	5.585	5.702	5.601	5.629
Kayısı	5.408	5.268	5.314	5.519	5.572
Çeltik	4.759	5.498	5.444	5.213	4.906
Erik	4.821	5.233	5.621	5.949	4.648
Şeftali ve nektarin	3.599	3.762	5.032	4.112	4.629
Bezelye (yeşil)	4.006	4.166	4.146	4.104	4.139
Tütün, işlenmemiş	3.171	3.374	3.291	3.409	3.564
Ceviz (kabuklu)	3.101	4.110	3.111	3.533	3.336
Tohum pamuk	2.592	2.625	2.593	2.641	2.866
Fasulye (diğer)	2.147	2.156	2.138	2.147	2.147
Biber ve biber (kuru)	2.195	2.106	2.121	2.140	2.122
Soya fasulyesi	2.066	2.032	2.084	2.105	1.956
Çavdar	1.046	1.097	1.247	907	1.717
Tahıllar	1.719	1.651	1.577	1.652	1.627
Arpa	1.578	1.287	1.341	1.097	1.503
Kolza tohumu	1.079	895	1.234	1.234	1.415
Bezelye;kuru	1.346	1.229	1.110	953	1.280
Buğday	1.228	1.014	1.183	929	1.273
Ayçiçeği tohumu	998	1.029	1.126	1.098	1.196
Yulaf	1.429	1.097	1.049	903	1.153
Fasulye (kuru)	965	932	994	868	1.107
Badem (kabuklu)	1.095	1.094	1.079	1.089	1.088
Mercimek	861	740	834	770	1.019
Fındık (başka yerde belirtilmeyen)	953	983	975	970	976
Darı	927	837	789	939	958
Sorgum	781	798	531	499	933



Nohut	650	486	626	659	820
Karabuğday	864	666	728	896	742
Aspir tohumu	766	760	719	609	706
Kiraz	793	713	735	704	697
Yer fıstığı (kabuklu)	756	635	727	702	685
Keten tohumu	867	809	788	568	629
Yağlı tohumlar	712	628	480	547	523
Hardal tohumu	600	322	638	523	403

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)

ÜRETİM MİKTARI

Ürün	2018 (ton)	2019 (ton)	2020 (ton)	2021 (ton)	2022 (ton)
Buğday	13.944.108	11.451.649	14.257.950	11.814.124	16.404.491
Patates	3.806.992	3.912.103	4.006.780	4.031.582	4.080.473
Arpa	3.971.266	3.830.069	3.659.260	2.366.805	3.287.240
Karpuz	1.248.613	1.340.993	1.259.696	1.383.474	1.345.871
Kavunlar, diğer (Cantaloupes dahil)	847.705	838.710	844.256	1.031.754	1.304.342
Soğan (kuru)	893.857	1.041.153	1.165.397	1.395.171	1.214.413
Mısır	813.516	916.205	993.492	1.059.600	1.113.998
Keten tohumu	862.094	895.978	958.106	1.129.508	1.098.041
Domates	933.533	1.007.244	1.058.247	775.568	845.642
Havuç ve şalgam	765.453	790.501	788.760	818.052	801.293
Salatalık ve kornişon	566.440	604.258	643.874	624.556	621.403
Lahana ve diğer brassicalar	460.110	494.672	537.775	582.135	568.748
Ayçiçeği çekirdeği	546.081	581.222	566.161	557.049	548.162
Çeltik	214.149	199.789	226.739	223.895	447.457
Tahıllar; diğer	482.945	560.668	556.775	503.771	431.391
Tohum pamuk	451.725	386.966	366.490	401.727	385.061
Sebzeler (faze) (başka yerde belirtilmeyen)	343.619	344.364	326.582	290.380	361.819
Biber ve biber (yeşil)	358.656	350.826	351.091	353.524	351.814
Fasulye (kuru)	226.037	213.910	227.548	236.852	320.659
Şekerpancarı	409.800	196.388	180.014	158.472	307.867



Elma	504.541	485.499	466.308	332.181	305.653
Soya fasulyesi	222.482	216.540	259.128	262.809	267.919
Yulaf	255.437	282.185	260.639	237.845	250.385
Kolza tohumu	336.129	267.006	240.157	182.279	229.080
Bezelye (kuru)	394.341	240.793	153.168	145.728	188.590
Mercimek	136.541	108.130	118.446	92.509	149.967
Patlıcan	253.552	75.386	51.069	55.507	145.942
Pırasa, diğer soğanlı sebzeler	95.233	108.065	125.054	128.413	125.193
Karabuğday	94.763	92.817	95.067	94.216	94.034
Üzüm	82.704	44.998	40.094	78.049	89.803
Sarımsak	88.547	90.405	95.061	87.035	82.727
Çavdar	44.881	49.125	49.222	52.165	61.894
Pirinç, çeltik (öğütülmüş pirinç eşdeğeri)	22.520	23.206	29.813	39.775	59.782
Yağlı tohumlar	40.237	42.617	39.852	35.825	37.174
Bakla	16.119	20.000	40.000	42.300	36.633
Kayısı	35.934	34.678	35.015	35.209	34.968
Sorgum	20.224	22.089	23.092	23.901	24.208
Armut	2.305	6.612	4.160	4.524	18.575
Orman meyveleri; diğer	13.634	13.864	14.345	16.403	15.953
Meyve (taze) (başka yerde belirtilmeyen)	13.803	13.654	13.651	13.652	13.652
Hardal tohumu	11.595	11.545	11.635	11.592	11.590
Nohut	45.694	12.829	10.735	8.419	10.960
Erik ve sloes	15.900	8.774	6.641	7.239	9.487
Çilekler	8.312	9.667	10.185	10.398	8.893
Şeftali ve nektarin	6.365	6.800	6.846	6.978	8.106
Soğan, arpacık (yeşil)	2.447	3.657	4.210	3.339	3.765
Ceviz (kabuklu)	3.617	3.547	3.552	3.572	3.557
Hindiba kökleri	3.089	3.814	2.817	3.167	3.093
Diğer fasulye (yeşil)	2.867	2.863	2.904	2.894	2.885
Bezelye (yeşil)	2.591	2.547	2.562	2.567	2.558
Karnabahar ve brokoli	1.687	1.650	1.678	1.672	1.666



Tütün, işlenmemiş	1.626	1.567	1.601	1.598	1.589
Mısır (yeşil)	1.604	1.179	1.168	1.138	1.193
Diğer narenciye	901	841	866	869	859
Ayva	845	826	835	835	832
Enginar	695	694	703	697	698
Mantar ve yer mantarı	663	616	632	637	628
Biber	510	515	517	514	515
Kuruyemişler, diğer	438	428	431	432	431
Kiraz	382	390	389	387	388
Vişne	513	492	497	490	337
Badem; kabuklu	200	200	200	200	200
Yer fıstığı	103	105	104	104	104

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)



HAYVANSAL ÜRETİM

ÜRETİM (TON)

Ürün	2018	2019	2020	2021	2022
Tam yağlı inek sütü	5.642.283	5.819.317	6.004.364	6.198.842	6.319.960
Sığır eti	477.407	501.249	521.847	540.216	533.313
Tavuk eti	183.236	214.111	228.630	263.561	282.996
At eti	126.520	131.969	142.924	151.199	156.864
Koyun eti	150.763	151.932	152.922	155.403	155.670
Sığırların tüketilebilir sakatatları	73.863	77.552	80.739	83.581	82.513
Domuz eti	86.127	86.353	87.478	83.745	78.267
Sığırların derisi	61.252	64.311	66.954	69.311	68.425
Koyun sütü	42.519	44.208	45.654	47.027	45.630
Yağlı yün	39.166	39.492	40.210	41.199	41.582
Koyunları derisi	19.665	19.817	19.946	20.270	20.305
Keçi eti	19.790	19.429	19.546	20.107	19.692
Koyunların tüketilebilir sakatatı	18.681	18.826	18.949	19.257	19.290
Sığır yağı	16.214	17.024	17.723	18.347	18.113
Atların sakatatı	13.121	13.686	14.822	15.680	16.267
Deve eti	6.674	6.839	7.277	7.679	8.071
Domuzların tüketilebilir sakatatı	8.344	8.365	8.474	8.113	7.582
Koyun yağı	8.344	8.365	8.474	8.113	7.582
Hindi eti	6.555	6.606	6.649	6.757	6.768
Doğal bal	0	7.685	6.987	8.183	4.966
Keçilerin tüketilebilir sakatatı	2.772	2.932	3.177	3.691	3.911
Keçi derisi	2.624	2.577	2.592	2.666	2.611
Tam yağlı keçi sütü	2.624	2.577	2.592	2.666	2.611
Develerin yenilebilir sakatatları	1.398	1.375	1.382	1.331	1.440
Keçi yağı	955	979	1.042	1.099	1.156
Develerin yağı	473	465	467	481	471



Kaz eti	385	395	420	443	466
Diğer etler	0	581	531	525	404
Ördek eti	6	17	4	8	375
Tavşan eti	0	352	378	335	289
Eşek eti	97	72	62	69	65

Kaynak: (FAOSTAT,
2024)

HAYVAN VARLIĞI

Ürün	2018 (Adet)	2019 (Adet)	2020 (Adet)	2021 (Adet)	2022 (Adet)
Tavuk	42.782.000	43.416.000	41.668.000	46.174.000	48.349.000
Koyun	16.416.177	16.912.945	17.749.598	18.595.263	19.483.297
Sığır	7.150.920	7.436.407	7.850.045	8.192.415	8.538.050
Atlar	2.646.535	2.852.256	3.139.831	3.489.777	3.856.012
Hindi	1.739.000	2.079.000	2.272.000	2.421.000	2.571.000
Keçiler	2.282.948	2.242.725	2.307.969	2.281.513	2.302.680
Domuz	798.732	813.269	816.736	776.117	705.039
Deve	207.566	216.358	227.703	243.365	259.146
Tavşan	103.000	101.000	104.000	101.000	99.000
Eşek	28.774	29.114	29.229	29.182	29.135
Bufalo	9.991	9.759	9.654	9.549	9.452

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)



ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

Ürün	2018	2019	2020	2021	2022	Birim
Diğer endüstriyel yuvarlak ağaçlar, iğne yapraklı olmayan (üretim)	99.000	138.000	144.000	228.000	222.996	M ³
Diğer kağıt ve karton	261.957	249.572	378.703	233.500	220.600	Ton
Kereste, iğne yapraklı olmayan	136.422	197.300	263.300	197.800	192.200	M ³
Kontrplak	4.100	3.000	3.300	135.500	161.100	M ³
Odun yakıtı, iğne yapraklı olmayan	192.000	201.000	270.000	195.000	144.844	M ³
Kasa malzemeleri	66.523	45.707	59.403	117.700	114.500	Ton
Sunta	230.500	98.400	114.400	127.600	106.400	M ³
Talaşlar ve parçacıklar	15.912	7.471	92.000	99.000	94.310	M ³
Diğer endüstriyel yuvarlak ağaçlar, iğne yapraklı (üretim)	57.000	52.000	49.000	39.000	62.332	M ³
Ambalaj kağıtları	57.800	60.564	59.700	58.900	60.000	Ton
Ev ve temizlik kağıtları	41.485	48.919	51.300	47.400	38.500	Ton
Geri dönüştürülmüş kağıt	37.700	37.700	37.700	37.700	37.700	Ton
Odun yakıtı, iğne yapraklı	19.000	32.000	33.000	31.000	29.427	M ³
Sawnwood, hepsi iğne yapraklı olmayan	13.578	18.100	22.300	16.700	17.800	M ³
Diğer kağıt ve mukavva (başka yerde belirtilmemiş)	0	0	116.100	9.500	7.600	Ton
Karton	2.129	2.040	2.255	2.260	4.000	Ton
Odun dışındaki liflerden elde edilen hamur	1.589	1.364	1.700	2.800	3.300	Ton
Odun kömürü	99.000	138.000	144.000	228.000	222.996	Ton

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)



DIŞ TİCARET

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	%
2018	61	3	4,9	32,5	3,6	11
2019	57,7	3,3	5,5	38,4	3,9	10,1
2020	46,9	3,2	6,8	38	4	10,5
2021	60,3	3,8	5,7	41,4	4,9	10,7
2022	84,4	5,6	6,6	50,1	6,1	12,2

Kaynak: Trademap, 2024 (Milyar ABD doları)

Dünya ithalatındaki payı **%0,2**, Dünya ihracatındaki payı **%0,2**

DIŞ TİCARET ORTAKLARI

Kazakistan'ın Ürün İhraç Ettiği İlk 5 Ülke

İtalya, ÇHC, Rusya Federasyonu,
Hollanda, **Türkiye**

Kazakistan'ın Tarımsal Ürün İhraç Ettiği İlk 5 Ülke

Özbekistan, Afganistan, ÇHC, Rusya
Federasyonu, Tacikistan

Türkiye 9. Sırada

Kazakistan'ın Ürün İthal Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, ÇHC, Almanya, ABD, **Türkiye**

Kazakistan'ın Tarımsal Ürün İthal Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, Özbekistan, Belarus, Çin, ABD

Türkiye 7 Sırada

Kaynak: Trademap, 2024



KAZAKİSTAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ (milyon \$)

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
100199	Buğday ve mahlut	815,0	870,5	1.014,3	1.329,7	1.813,3
110100	Buğday veya mahlut unu	446,0	362,7	489,4	440,9	753,1
120400	Keten tohumu	140,6	179,5	208,7	226,6	357,5
151211	Ham ayçiçeği tohumu veya aspir yağı	39,1	50,0	75,7	65,1	265,2
100390	Arpa (ekim için tohum hariç)	291,4	297,4	175,8	164,9	215,3
120600	Ayçiçeği tohumları	93,7	156,9	83,0	68,7	171,7
100119	Durum buğdayı (tohum hariç)	133,4	122,6	116,2	88,3	91,8
240220	Tütün içeren sigaralar	91,9	82,7	51,5	51,7	86,5
220210	Sular	28,4	27,2	24,7	38,2	77,3
151790	Tüketilebilir bitkisel ve hayvansal yağ karışımları	10,3	8,9	8,8	23,6	76,9
Toplam		3.033,4	3.284,5	3.266,2	3.756,7	5.585,4

Kaynak: (Trademap, 2024)

TARIMSAL İHRACATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER

Ülkeler	% Pay
Özbekistan	27,5
Afganistan	15,4
Çin	9,8
Rusya Federasyonu	9,7
Tacikistan	9,1
İran	5,7
Kırgızistan	4
Türkmenistan	3
Türkiye	2,7
Belçika	2,5



KAZAKİSTAN'IN İTHAL ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN (milyon \$)

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
100199	Buğday ve mahlut	3,9	38,5	61,7	159,2	260,5
210690	Gıda müstahzarları, b.b.	116,1	154,1	173,8	175,6	223,3
220210	Sular ve mineralli sular	56,3	74,1	95,8	171,9	211,9
170199	Kamış veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakaroz	118,5	112,2	159,0	183,8	207,4
020714	Kanatlı Eti, dondurulmuş	125,9	167,1	151,3	156,3	198,1
170114	Şeker kamışından elde edilen şeker, katı formda	59,5	43,1	21,3	83,1	159,9
180690	Kakao içeren çikolata ve diğer müstahzarlar	114,3	125,2	109,4	130,1	155,1
190590	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer fırıncılık ürünleri	68,9	77,9	88,5	112,6	136,9
160100	Et, sakatat, kan veya böceklerden sosis ve benzeri ürünler;	60,9	68,9	79,0	109,4	121,9
120600	Ayçiçeği tohumu	20,6	25,9	27,7	47,4	120,1
Toplam		3.625,5	3.897,0	4.057,6	4.941,6	6.024,6

Kaynak: (Trademap, 2024)

TARIMSAL İTHALATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER

Ülkeler	% Pay
Rusya Federasyonu	53,2
Özbekistan	4,8
Belarus	4,1
Çin	3,9
Amerika Birleşik Devletleri	2,9
Brezilya	2,8
Türkiye	1,9
Ukrayna	1,9
Hindistan	1,4
Kırgızistan	1,3



ORMAN ÜRÜNLERİ İTHALATI

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
441011	Ağaçtan yonga levha	83,5	86,2	74,0	136,8	128,7
441829	Ahşap kapı ve pencereleri	0	0	0	0	67,5
481420	Duvar kağıtları vb. kaplamalar	61,5	62,6	60,0	78,1	67,5
441113	Orta yoğunlukta lif levha	34,4	42,7	40,1	57,1	64,3
441192	Ahşap veya diğer odunsu malzemelerden yapılmış lif levhalar	13,8	16,1	15,6	29,3	57,2
Toplam		819,9	871,0	836,5	1.094,6	1.164,5

Kaynak: (Trademap, 2024)(Milyon ABD doları)

Orman Ürünü İthalat Partnerleri: Rusya %66,6 Çin %8,1 Türkiye %6,1

ORMAN ÜRÜNLERİ İHRACATI

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
441233	6 mm kalınlığından ince ahşap levhalardan oluşan kontrplak	0,4	0,3	0,08	0,12	29,3
480519	Birincil elyaf ondüle	0,8	1,5	0,9	9,4	11,5
481920	Oluklu olmayan kâğıttan kutu	5,2	6,1	7,4	7,7	10,9
481141	Kendinden yapışkanlı kağıt ve karton	0,06	0,1	0,08	0,177	5,6
441520	Ahşaptan paletler, kutu paletler ve diğer yükleme tahtaları; ahşap palet yakaları	0,07	0,1	0,1	0,41	5,6
Toplam		72,9	74,4	30,0	55,8	115,4

Kaynak: (Trademap, 2024)(Milyon ABD doları)

Orman Ürünü İhracat Partnerleri: Özbekistan %34,4 Kırgızistan %29,7 Rusya %19,8



TÜRKİYE-KAZAKİSTAN TİCARETİ

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	%
2019	900,1	47	5,2	1.404	95	6,8
2020	985,6	50	5	1.180	47,6	4
2021	1.288,3	60,5	4,7	1.595	77,6	4,8
2022	1.607,6	110,1	6,8	3.515	126,1	3,6
2023	2.971,1	129,8	4,4	3.501	167,1	4,8

Kaynak: (Trademap, 2024)(Milyon ABD doları)

TÜRKİYE'NİN KAZAKİSTAN'A İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ

HS Kodu	Ürünler	2019	2020	2021	2022	2023
180620	Çikolata ve kakao içeren diğer karışımlar	5,7	6,8	3,9	18,2	17,4
080251	Antepfıstığı; kabuklu	1,3	0	0,003	2,9	9,9
080212	Badem; kabuksuz	0	0,3	0,1	1,6	9,3
170490	Kakao içermeyen şekerlemeler	4,1	4,5	5,1	8,2	7,9
120600	Ayçiçeği tohumu	1,6	1,9	1,8	6,9	7,3
210690	Diğer gıda müstahzarları	2,3	1,9	4,2	8,5	6,1
040711	Kuluçkalık yumurta	1,7	5	7,7	8,7	5,9
190531	Tatlı bisküviler	1,3	1,9	2,3	3,4	5,3
081310	Kuru kayısı	0,5	0,08	2,5	4,8	5,1
080521	Mandalina; taze ya da kuru	0,9	1,5	2,6	3,5	4,5
Toplam		47	50	60,5	110,1	129,8

Kaynak: Trademap, 2022 (Milyon ABD doları)



TÜRKİYE'NİN KAZAKİSTAN'DAN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER

HS Kodu	Ürünler	2019	2020	2021	2022	2023
071340	Mercimekler; tohumluk olanlar dahil	42,2	22,1	25,2	42,2	77,4
100119	Makarnalık buğday	31,5	5	2	4,8	40,1
100199	Buğday (durum hariç)	13,7	1,6	13	22,2	13,6
071320	Nohut; tohumluk olanlar dahil	2,6	4,1	5,5	6,9	9,9
120760	Aspir (Carthamus Tinctorius) tohumu	0,06	0	3,4	1,4	5,6
120400	Keten tohumu (kırılmış olsun olmasın)	0,6	5,2	8,1	14,1	5,4
110900	Buğday gluteni	0	0	2,5	11,2	4,2
051199	Diğer hayvanların ürünleri ve karada bulunan cansız hayvanlar	0,005	0	0,08	4,1	2,6
120600	Ayçiçeği tohumu	0,02	2,3	11,1	5,5	1,4
120510	Düşük eruk asitli kolza tohumu	0	2,5	0	0,8	1,3
Toplam		95	47,6	77,7	126,1	167,1

Kaynak: (Trademap, 2024) (Milyon ABD doları)



TÜRKİYE'DEN KAZAKİSTAN'A İHRAÇ POTANSİYELİ YÜKSEK ÜRÜNLER

Potansiyel Ürün	Kazakistan'ın Dünyadan İthalatı (milyon \$)	Türkiye'den İthalatı (Milyon \$)	TR'nin Dünyaya İhracatı (milyon \$)	TR'nin Dünya İhracatındaki Payı	Kazakistan'ın İthalat Partnerleri
210690 Diğer gıda müstahzarları	198,5	4,1	441,8	Singapur %12,3 ABD %11,8 Almanya %8,7 Türkiye %0,8 (28. Sırada)	Rusya %39,3 ABD %14,8 Almanya %8,4 Türkiye %1
180690 Çikolatalar ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	132,5	1,3	416,5	Almanya %14,4 İtalya 11,1 Polonya 9,4 Türkiye %2,6 (11. Sırada)	Rusya %85,8 Almanya %8,1 Ukrayna 6,5 Türkiye %2
190590 Ekmek, pasta, kek ve diğer değirmencilik mamulleri	125,7	1,7	446,5	Almanya %11,5 Kanada %10 Fransa %8,7 Türkiye %1,7 (15. Sırada)	Rusya %77,7 Kırgızistan %14,2 Ukrayna %5 Türkiye %0,9
170490 Kakao içermeyen diğer şeker mamulleri	84,1	5,1	585,5	Almanya %13 Belçika %7,3 Çin %7,3 Türkiye %4,8 (7. Sırada)	Rusya %59,4 Ukrayna %21 Türkiye %6,7
151790 Margarin; diğer	81,2	1,5	160,4	Endonezya %24,6 Hollanda %8,9 Belçika %8,8 Türkiye %2,6 (10. Sırada)	Rusya %58,5 Ukrayna %34,4 Malezya %3,1 Türkiye %0,8
200819 Sert kabuklu meyvalar (yer fıstığı hariç)	78	3,1	906,7	Türkiye %16,2 ABD %15,9 Vietnam %10,1 Almanya %7,9	Rusya %96,2 Gürcistan %1,4 Almanya %0,7 Türkiye %0,5
040711 Tavuk yumurtaları (kuluçkalık)	21,4	7,7	162,5	ABD %19,9 Hollanda %19 Türkiye %8,7	Türkiye %34 Çekya %32,1 Rusya %20,9
060290 Canlı bitkiler çelikler, daldırmalar; mantar miselleri	15	2,6	42,1	Hollanda %53,9 Almanya %8,1 İtalya %7 Türkiye %0,4 (18. Sırada)	Hollanda %39,9 Türkiye %17,4 Almanya %10,7



YATIRIM ORTAMI

Kazakistan, bağımsızlıktan bu yana doğrudan yabancı yatırım çekmekte başarılı olmuştur. Ülke, Orta Asya'daki toplam doğrudan yabancı yatırımların %80'den fazlasını çekmiştir. Doğrudan yabancı yatırım artışı başta Kaşagan yatakları olmak üzere hidrokarbon alanlarındaki gelişmeler sayesinde olmuştur (Anonim c, 2022).

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	7.194	4.380	3.000	3.500	7.500	8.500	8.500
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	4,27	2,30	1,50	1,70	3,50	3,80	3,60
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	167.117	171.498	174.498	177.998	185.498	193.998	202.498
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	-1.363	-2.677	-4.000	-3.500	-2.500	-2.000	-2.000
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	29.012	31.690	35.690	39.190	41.690	43.690	45.690

Kaynak: (Anonim c, 2022)

Kazakistan, 2021 yılında yaklaşık 4,3 milyar dolar ile doğrudan yabancı yatırım çeken ülkeler arasında 43. sıradadır. 2021 yılında 171 milyar dolarlık toplam yabancı sermaye stoğu ile dünyada 40. sıradadır.



Yatırım Yapılabilecek Tarım Sektörleri

Kaynak: <https://invest.gov.kz/>; <https://primeminister.kz/en/news/>;
<https://www.privacyshield.gov> Erişim tarihi: 15.06.2022

Kazakistan önemli bir tarımsal potansiyele sahiptir, ancak tarım sektörü az gelişmiş ve yetersiz finanse edilmektedir. Devlete ait olan KazAgroFinance JSC, tarım sektörüne leasing ve finansman hizmetleri sağlayan pazarda lider bir kuruluştur. Kazakistan'a ithal edilen tüm tarım makinelerinin yarısından fazlası KazAgroFinance tarafından finansal olarak desteklenmektedir. KazAgroFinance, işbirliğini artırmak ve yerli ve yabancı tarım ekipmanları üreticilerine ilişkin bilgilere kolay erişim sağlamak amacıyla yerel tarım sektörü ile uluslararası ekipman tedarikçileri arasında köprü görevi gören Elektronik Tedarikçi Tabanı'nı oluşturmuştur. Veri tabanı 350'den fazla tedarikçiyi ve desteklenen 10.000'den fazla projeyi içermektedir.

Tarım sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'leri ve kırsal nüfus için mikro kredi sağlayan Kazak Tarım Kredi Kurumu (Agrarian Credit Corporation-JSC) üreticilere kredi ve mali destek sağlayan bir finans kuruluşudur.

Yatırım fırsatları

- Hayvan yetiştiriciliği (besicilik ve süt hayvancılığı);
- Bitkisel üretim ve işleme teknolojileri;
- Kümes hayvancılığı
- Modern seraların oluşturulması;
- Tarım makinaları;
- Tahıl kurutma ve temizleme teknolojileri;
- Tahıl depolama ekipmanları ve depolama kalite kontrol sistemleri;
- Modern soğuk hava depoları ve soğuk nakliye;
- Su tasarrufu ve sulama teknolojileri.

Anılan alanlarda yapılacak yatırım projelerine Kazakistan hükümeti tarafından bazı kolaylıklar sağlanmaktadır;

- Ekipman ithalatında gümrük vergilerinden muafiyet.
- Onaylanmış faaliyet listesine uygun yeni yatırımlar yapıldığında kurumsal gelir vergisi (CIT), 10 yıl arazi vergisi, 8 yıl emlak vergisi muafiyeti.
- Yatırımın geri ödenmesi için Tarım Bakanlığı'nın %25'e varan yatırım sübvansiyonu.
- Bir yatırım sözleşmesi kapsamında veya kredi yöntemiyle yapılan ekipman ithalatında KDV'den muafiyet.
- Bütçeye ödenecek vergi yükünün %70 oranında azaltılması (CIT, sosyal vergi, emlak vergisi, nakliye vergisi, KDV).
- Öncelikli ürünlerin yetiştirilmesi için sübvansiyonlar (gübre, kimyasallar, tohumlar, vb.).
- Ulusal para biriminde bir faiz oranı ile yerel ve uluslararası finansman çekme imkânı.
- Kamu ve özel yatırım fonlarını çekme imkânı (KIDF, Samruk Kazyna Invest, Kazyna Capital Management vs.)



- Ekipman ithalatında g¼mr¼k vergilerinden muafiyet.
- Proje sahasına m¼hendislik altyapısının yapılması.

Arazi kiralamaya uygunluk durumu

Son d¼nem gelişmelerinden biri 2021 yılında Kazakistan'da yabancı uyruklu vatandaşlara ve t¼zel kişiliği olan yabancı kuruluşlara tarım arazilerinin satılması ve kiralanmasının yasaklanmasına ilişkin mevzuat d¼zenlemesidir. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev bu kararın en kısa s¼rede uygulanması konusunda talimat vermiştir.

Kazakistan'da şirket kurulumu, ticarettte teknik engeller ve diğer detaylı bilgilere Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlamış olan "[Kazakistan Pazar Bilgileri](#)" raporundan ulaşılabilir.

Kaynak: (Anonim c, 2022)



VERGİLENDİRME

Kazakistan Cumhuriyeti vergi mevzuatına göre; yatırımcı faaliyetlerine uygulanan vergiler aşağıda sıralanmaktadır:

- Kurumlar vergisi %20,
- Yabancı şirket şubesinin safi gelir vergisi, "şube gelir vergisi" %15,
- Mukim olmayan kişi gelirinden ödeme kaynağından kesilen vergi, "kaynakta kesilen vergi" %5-20,
- Katma değer vergisi (KDV) %12,
- Kişisel gelir vergisi %10,
- Sosyal vergi %11,
- Mülk vergisi %1,5,
- Gümrük harç ve resimleri.

Kazakistan Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren şirketlerden alınan diğer vergi ve zorunlu ödemeler de mevcuttur. Yukarıda kayıtlı listede özel ödemeler ve yer altı kaynak kullanıcı vergileri bulunmamaktadır. Kazakistan'daki vergi dönemi bir takvim yılından oluşmaktadır. Kazakistan vergi sistemi, kendi değerlendirme prensibine dayanılarak işlemektedir. Vergi makamları hesaplamaların doğru yapılmasından ve vergi ödemelerinin zamanında yapılmasından sorumludurlar.

Kaynak: (Anonim c, 2022)

KAZAKİSTAN YATIRIM ORTAMI SWOT ANALİZİ

Kazakistan'ın Güçlü Yönleri

- Doğal kaynak bolluğu.
- Ülkede tahıl ve hayvancılık üretiminin ortaya koyduğu muazzam tarımsal potansiyel.
- Orta Asyanın/Avrasyanın merkezi olarak nitelendirilebilecek stratejik konum.
- Kazakistan'dan geçen uluslararası taşımacılık koridorları.

Kazakistan'ın Zayıf Yönleri

- Rusya ve Çin gibi komşu ülkelere olan bağımlılık. (toplam dış ticaret hacminin neredeyse %60'ı.)
- Düşük nüfus, pazarın görece dar kapsamı (daha az müşteri/alıcı, işgücüne sınırlı erişim vs.)
- Hazar Denizi haricinde büyük ekonomilerle ticaretini geliştirecek deniz/okyanus bağlantısının bulunmaması.
- Yoğun bürokratik yapılanma

Kazakistan'da Fırsatlar

- Kazakistan'ın transit güzergâhı olması.
- Taahhüt sektörümüzün Kazakistan ile ekonomik ilişkilerimizdeki öncü konumu.
- Kazakistan'da "bilgi" sektörü fırsatları



- Ülkede agro-end¼striyel üreticilere, makine ve ekipman üreticilerine ve metal/maden sektöründe faaliyet gösterebilecek girişimlere duyulan ihtiyaç.

Tehditler

- Kazakistan'ın Rusya ve Çin gibi güç odaklarına yakın olması
- Rusya- Ukrayna Savaşı.
- Rusya'nın Kazakistan'ın ana gelir kaynağı olan petrol ihracatını engelleme gücü.



KAYNAKÇA

- Anonim a. (2022, 09 10). *Kazakistan Ülke Profili*. Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası: https://ticaret.gov.tr/data/5ee21c4a13b876e308cc15c5/Kazakistan_2022.pdf adresinden alındı
- Anonim b. (2022, 10 01). "Privacy Shield". "The International Trade Administration", ABD Ticaret Bakanlığı: <https://www.privacyshield.gov/European-Businesses> adresinden alındı
- Anonim c. (2022, 10 10). *Kazakistan Pazar Bilgileri*. Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Adresi: https://ticaret.gov.tr/data/5edf339413b876f348285804/Kazakistan%20Pazar%20Bilgileri_2022.pdf adresinden alındı
- DTÖ. (2022, 09 17). "Preferential Trade Arrangements". Dünya Ticaret Örgütü Resmi İnternet Sayfası: <http://ptadb.wto.org/Country.aspx?code=398> adresinden alındı
- Dünya Bankası. (2022, 09 28). *Kazakhstan-Economic Update*. Dünya Bankası Resmi İnternet Sayfası: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/566741640158785669/pdf/Kazakhstan-Economic-Update-Economic-Recovery-during-Challenging-Times.pdf> adresinden alındı
- FAOSTAT. (2024, 05 09). *Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü*. FAOSTAT veritabanı: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL> adresinden alındı
- T.C. Resmi Gazete. (2022, 10 1). *Resmi Gazete*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alındı
- Timor, A. N., Bayramlı, G., & Kapan, K. (2018, 07 01). Geçmişten Günümüze Kazakistan'da Tarım Faaliyetleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 233-255.
- TOB. (2022, 8 15). *Anlaşma ve Protokoller*. Tarım ve Orman Bakanlığı, AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı: <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Menu/74/Anlasma-Ve-Protokoller> adresinden alındı
- Trademap. (2024, 5 10). "Trademap database". International Trade Center Statistics: https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c398%7c%7c%7c%7c%7c69529%7c%7c6%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1 adresinden alındı



Bu çalışma, Ülkemiz ve Kazakistan arasında tarım ve ormancılık alanlarındaki ilişkileri ortaya koyarken, Kazakistan'da yatırım yapabilecek Türk iş insanlarına yardımcı olmak amacıyla; Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Ayrıntılı bilgi için;

Mustafa UZ
Mühendis
İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı
0312 287 3360 – dâhili: 4614
mustafa.uz@tarimorman.gov.tr

Nur-Sultan Büyükelçiliği İletişim bilgileri;

Adres:
Telefon Numaraları:
Acil Durum / Nöbetçi Telefon Numarası
E-posta

Taşenov No: 3, 010000 Nur-Sultan/KAZAKİSTAN
(+7 7172) 704 704
+7 775 3348563
embassy.nur-sultan@mfa.gov.tr

Astana Ticaret Müşavirliği İletişim Bilgileri:

Adres:
Telefon Numaraları
E-posta

Taşenova Str. No:3 Office:314 ASTANA /
KAZAKHSTAN
00 7 7172 70 46 71 – 72 – 73
astana@ticaret.gov.tr